Канадска повеља права и слобода

С обзиром на чињеницу да је Канада основана на принципима који признају превласт Бога и владавину права:

Гаранција права и слобода

1. *У Канадској повељи права и слобода* описује се гаранција права и слобода, а подложна је само таквим разумним границама који су прописани законом, онако како може да се видљиво оправда у слободном и демократском друштву.

Основне слободе

2. Свака особа има следеће основне слободе: (*а*) слободу савести и вероисповести; (*б*)слободу мисли, убеђења, мишљења и изражавања, укључујући слободу штампе и других средстава комуникације; (*в*) слободу мирног сакупљања; и (*г*) слободу дружења.

Демократска права

3. Сваки држављанин Канаде има право да гласа на изборима за чланове Доњег дома или законодавне скупштине и да буде квалификован за чланство у томе. 4. (1) Максимални мандат Доњег дома и законодавне скупштине јесте пет година од утврђеног датума за враћање документа којим се започиње изборни процес на генералној скупштини својих чланова. (2) Током периода стварног или наслућеног рата, инвазије или устанка, Скупштина може да продужи рад Доњег дома, а законодавна власт може да продужи рад законодавне скупштине мимо пет година, ако се таквом продужетку не супротстави више од једне трећине гласова чланова Доњег дома или законодавне скупштине. 5. Скупштина и свако законодавно тело ће да одржи барем једну седницу сваких дванаест месеци.

Права кретања

6. (1) Сваки држављанин Канаде има право да уђе, да остане и да напусти Канаду. (2) Сваки држављанин Канаде и свака особа са дозволом за стални боравак у Канади има право: (*а*) да се пресели и настани у било којој провинцији; и (*б*) да тражи запослење у било којој провинцији. (3) Права која су наведена у подпараграфу (2) подложна су (*а*) било којим законима или поступцима опште примене које су на снази унутар провинције, осим оних који дискриминишу међу особама, првобитно на основу провинције тренутног или бившег боравка; и (*б*) било којим законима који условљавају разумне захтеве за пребивалиште као предуслов за примање јавних социјалних услуга. (4) Подпараграфи (2) и (3) не спречавају било који закон, програм или активност чији је циљ да се унутар те провинције побољшају услови појединца који су у социјалном или економском неповољном положају ако је стопа запослености у тој провинцији нижа од стопе запослености у Канади.

Права по закону

7. Свако има право на живот, слободу и безбедност, као и право да не буде лишено тога, осим у складу са принципима основног правосуђа. 8. Свако има право да буде безбедан од неоправданог претреса или запленe. 9. Свако има право да не буде произвољно задржаван или затваран. 10. При хапшењу или задржавању, свако има право да (*а*) буде брзо обавештен о разлозима тога; (*б*) без одлагања се саветује и обезбеди услуге адвоката и да буде обавештен о том праву; и (*в*) се поуздано задржавања одлучи путем *habeas corpus* и да буде пуштен на слободу ако задржавање није законито. 11. Било које особе оптужене за преступ имају право (*а*) да буду без неоправданог одлагања обавештене о специфичностима преступа; (*б*) да им се суди у разумном времену; (*в*) да не буду присиљене да буду сведок у поступку против те особе у вези са преступом; (*г*) да се сматрају невинима све док се не докаже да су криве у складу са законом и да имају непристрасно и јавно суђење пред независним и непристрасним судом; (*д*) да не буду одбијени разумне кауције без праведног основа; (*ђ*) да имају предност суђења уз пороту када је максимална казна за преступ пет година затвора или строжија казна, осим у случајевима преступа који спадају под војни закон који се суди пред војним судом; (*е*) да се не прогласе кривим због било које радње или пропуста, осим када је оно сачињавало преступ под канадским законом или међународним законом или је било кривично дело у складу са општим принципима закона које признају заједнице држава; (*ж*) да им се по други пут не суди за исти прекршај ако су на крају ослобођени оптужбе, а ако се на крају прогласе кривим и казне за прекршај, да им се по други пут не суди за то; и (*з*) да ако су проглашени кривим за прекршај и ако је казна за прекршај различита између периода од када је прекршај извршен и времена изрицања казне, да она иде у корист мање казне. 12. Свако има право да не буде подвргнут било каквом окрутном или необичном поступку или казни. 13. Сведок који сведочи у било ком поступку има право да било који инкриминирајући доказ не буде коришћени против тог сведока у било ком другом судском поступку, осим у судском поступку за лажно сведочење или за давање контрадикторних доказа. 14. Странка или сведок у било ком судском поступку, који не разуме или не говори језиком на коме се одржава судски поступак или ко је глув, има право на помоћ преводиоца.

Права на једнакост

15. (1) Свака особа је једнака пред законом и има право на једнаку одбрану и једнаку корист закона без дискриминације и, нарочито без дискриминације која је заснована на расном, националном или етничком пореклу, боји, вери, полу, годишту или менталном или физичком неспособношћу. (2) Подпараграф (1) не спречава било који закон, програм или активност чији је циљ да се унутар те провинције побољшају услови појединца који су у неповољном положају због расе, националног или етничког порекла, боје, вероисповести, пола, годишта или менталног или физичког неспособношћу.

Званични језици Канаде

16. (1) Енглески и француски су званични језици у Канади и имају једнаки статус и једнака права и привилегије при употреби у свим институцијама Скупштине и владе Канаде. (2) Енглески и француски су званични језици у провинцији Њубрансвик и имају једнаки статус и једнака права и привилегије при употреби у свим институцијама законодавног тела и владе провинције Њубрансвик. (3) Ништа у овој Повељи не ограничава власти Скупштине или законодавног тела да унапређује једнаки статус или употребу енглеског и француског језика. 16.1 (1) Енглеска језичка заједница и француска језичка заједница у провинцији Њубрансвик имају статус једнакости, као и једнака права и привилегије, укључујући право на посебне образовне институције и такве посебне културне институције које су потребне за очување и унапређење тих заједница. (2) Потврђује се улога законодавног тела и владе провинције Њубрансвик да чувају и унапређују статус, права и привилегије која се описују у подпараграфу (1). 17.(1) Свако има право да говори енглеским или француским језиком у било којој расправи или у другим процедурама у Скупштини. (2) Свако има право да говори енглеским или француским језиком у било којој расправи или у другим процедурама у законодавном телу провинције Њубрансвик.

18. (1) Статути, записници и дневници Скупштине биће штампани и издати на енглеском и француском језику и обе језичке верзије, а биће подједнако ауторитативне. 19. (1) Било која особа може да говори енглеским или француским језиком у било ком заступању или у процесу који проистиче из било ког суда којег је основала Скупштина. (2) Било која особа може да говори енглеским или француским језиком у било ком заступању или у процесу који проистиче из било ког суда којег је основала провинција Њубрансвик. 20. (1) Било који члан друштва у Канади има право да саопштава на енглеском или француском језику, као и да прими расположиве услуге од било које врховне или централне канцеларије при институцији која припада Скупштини или влади Канаде, и има иста права када се односи на било коју другу канцеларију такве институције где (*а*) постоји значна потреба за комуникацију и услуге које проистичу из те канцеларије на том језику; или (*б*) због природе те канцеларије, разумно је да саопштавање и услуге из те канцеларије буду доступне и на енглеском и на француском језику. (2) Било који члан друштва провинције Њубрансвик има право да саопштава на енглеском или француском језику, као и да прими расположиве услуге од било које канцеларије која припада институцији законодавног тела или владе провинције. 21. Ништа у параграфима од 16 до 20 укида или омаловажава од било ког права, привилегије или обавезе које се тичу енглеског или француског језика, или било којег та два језика, које постоји или се наставља на основу било које друге одредбе Устава Канаде. 22. Ништа у параграфима од 16 до 20 укида или омаловажава од било ког правног или обичајног права које је стечено или уживано пре или после ступања на снагу ове Повеље што се тиче било ког језика који није енглески или француски.

Право на образовање на језику мањине

23. (1) Држављани Канаде (*а*) чији први, научени језик који и даље разумеју, припрада енглеској или француској језичкој мањини у провинцији у којој живе, или (b) који су стекли основно школско образовање у Канади на енглеском или француском језику и живе у провинцији где језик на коме су стекли то образовање припада енглеској или француској језичкој мањини те провинције, имају право да њихова деца стекну основно и средње образовање на том језику у тој провинцији. (2) Држављани Канаде чије је једно дете стекло или и даље стиче основно или средње школско образовање на енглеском или француском језику у Канади, имају право да се сва њихова деца образују на том истом језику током основног или средњег образовања. (3) У складу са подпараграфима (1) и (2), право канадских држављана да њихова деца стекну основно и средње образовање на језику мањине те провинције, било да је то на енглеском или француском језику: (*а*) примењује се где год у провинцији број деце држављана који испуњавају услове за то право, јесте довољан да оправда издвајање из јавних фондова за наставу на језицима мањине; и (*б*) да укључује, тамо где број деце је толики да оправдава издвајање из јавних фондова, да би они примили наставу на језику мањине.

Примењивање

24. (1) Овом Повељом се гарантује да било ко, чија су права прекршена или одбијена, има право да поднесе молбу надлежном суду, да би добио такав правни лек за који суд размотри да је погодан и правичан под околностима. (2) У складу са подпараграфом (1), тамо где суд закључи да докази који су добијени на такав начин да крше или одбијају било која права или слободе загарантоване овом Повељом, да ће ти докази бити искључени ако се одлучи да пријем тих доказа у судски поступак би довело спровођење правосуђа на зао глас.

Опште

25. Гаранција одређених права и слобода у овој Повељи, не може да се тумачи тако да укида или омаловажава било која уробеничке, споразуме и друге слободе које се односе на уробеничке народе Канаде, укључујући (*а*) било која права или слободе које су биле признате Краљевском Проклamацијом 7. октобра 1763 године; и (*б*) било која права или слободе које су сада на снази због уговора земљишних захтева или се могу стећи. 26. Гарантовање одређених права и слобода у овој Повељи неће се протумачити као одбијање постојања било којих других права и слобода које постоје у Канади. 27. Ова Повеља ће да се тумачи на начин који је доследан очувању и повећању мултикултурног наслеђа Канађана. 28. Упркос свему у овој Повељи, права и слободе које се у њој спомињу, подједнако су гарантована и мушкарцима и женама. 29. Ништа у овој Повељи може да укине или да омаловажи било која друга права или привилегије које су или гарантовани или су у оквиру Устава Канаде везано за верске, посебне или конфесионалне школе. 30. Када се у овој Повељи упућује на провинцију или на законодавну скупштину или на законодавно тело провинције, сматраће се да се подједнако упућује и на Територију Јукон и на Северозападне Територије, или на одговарајућу законодавну власт, зависно од случаја. 31. У овој Повељи се ничим не продужава законодавна моћ било ког тела или власти.

Примена Повеље

32. (1) Ова Повеља се примењује (а) на Скупштину и на владу Канаде у свим питањима унутар овлашћења Скупштине, укључујући сва питања везана за Територију Јукон и на Северозападне Територије; и (б) на законодавно тело и владу сваке провинције везано за сва питања унутар овлашћења законодавног тела сваке провинције. (2) Упркос подпараграфу (1), параграф 15 неће важити три године пошто овај параграф ступи на снагу. 33. (1) Скупштина или законодавно тело провинције може искључиво да прогласи у Закону Скупштине или законодавног тела, зависно о случају, да Закон или одредба ће радити упркос одредби која је укључена у параграфу 2 или у параграфима од 7 до 15 ове Повеље. (2) Закон или одредба Закона у погледу објаве која је дата у оквиру овог параграфа ступа на снагу и имаће извршење, осим за одредбу ове Повеље која се спомиње у објави. (3) Изјава дата под подпараграфом (1) ће престати да важи пет година пошто ступи на снагу или раније датума, што се може спецификовати у објави. (4) Скупштина или законодавно тело провинције може поново донети објаву која се донесе у складу са подпараграфом (1). (5) Подпараграф (3) се примењује у вези са поновним доношењем објаве, донетом у оквиру подпараграфа (4).

Навод

34. Овај део се може навести као *Канадска повеља права и слобода*.

"Ми сада морамо да утврдимо основна начела, основне вредности и уверења која нас спајају заједно као Канађане, тако да поред обласних лојалности, постоји начин живота и систем вредности који нас чине поносним државе која нам је дала толику слободу и толику немерљиву радост."

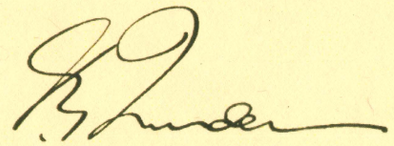

P.E. Trudeau 1981

Овај текст се издаје оним Канађанима чији матерњи језик није ни енглески, нити француски језик. Овај текст не сме се сматра званичним преводом Повеље права и слобода. Оригинал текста на енглеском или француском језику мора да се користи када се Повеља тумачи и примењује.

SERBIAN